

ФЕНОМЕН ГІБРИДНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МИТЦЯ У ЗБІРЦІ «КОТИЛАСЯ ТОРБА» ВАСИЛЯ МАХНА

THE PHENOMENON OF THE ARTIST'S HYBRID IDENTITY IN THE COLLECTION "HORN OF PLENTY" BY VASYL MAKHNO

Ганченко А.Ю.,

*orcid.org/0000-0002-4271-5368**аспірантка кафедри української літератури та компаративістики
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Статтю присвячено осмисленню явища гібридної ідентичності письменника-космополіта Василя Махна на матеріалі збірки «Котилася торба», чий творчий доробок є складником українського та американського літературного процесу. Проблема про питання ідентичності стає дедалі актуальнішою, однак складною та малодослідженою у площині сучасного літературознавства, тому реалізується в прагненні оповідача відшукати власне місце у світовій системі координат та репрезентувати свою позицію у художньому світі літературного твору. У статті проаналізовано процес усвідомлення власної ідентичності через призму топологічного повороту у літературі, що обґрунтовано у працях Я. Поліщука, С. Євтушенка, Е. Левінаса, Д. Дюришина, В. Будного та М. Ільницького. З погляду хронотопу, геопоетики та топографії оповідач у художньому світі твору реконструює образи топосів Чорткова та Нью-Йорка, у яких формує власний простір для пошуків ідентичності та рефлексії, що трансформує його сприйняття об'єктивної реальності та дозволяє читачеві декодувати інтенції автора. Також проаналізовано здатність реконструйованого оповідачем простору до акумуляції пам'яті та досвіду у ньому, що дозволяє топосам ставати певним обсягом знань, а місцям у них – інструментом для процесу пізнання, що наповнюються завдяки спогадам, спостереженням, описам, екскурсам у історію у хронологічній послідовності, монологах. Відтак проаналізовані топоси у статті надають можливість оповідачу змінювати свою ідентичність залежно від того, який досвід та пам'ять вкладено у місце. У проаналізованій збірці митець порушує питання власної ідентичності, замислюючись над двоїстістю своєї природи, постаючи перед реципієнтом у різних іпостасях, що наголошує на зв'язку митця з різними містами та місцями, котрі уособлюють ностальгію та рефлексію оповідача, дозволяючи йому ідентифікувати себе по-різному та виявляти гібридність своєї ідентичності.

Ключові слова: есеїстика, ідентичність, авторська та читацька рефлексія, простір, топос, збірка, пограниччя, автор, геопоетика.

The article is devoted to the understanding of the phenomenon of the hybrid identity of the cosmopolitan writer Vasyl Makhno based on the material of the collection "Horn of Plenty", whose creative work is a component of the Ukrainian and American literary process. The problem of the issue of identity is becoming more and more urgent, but complex and understudied in the field of modern literary studies, therefore it is realized in the narrator's desire to find his own place in the world coordinate system and represent his position in the artistic world of a literary work. The article analyzes the process of realizing one's own identity through the prism of the topological turn in literature, which is substantiated in the works of Ya. Polishchuk, S. Yevtushenko, E. Levinas, D. Dyuryshin, V. Budny, and M. Ilytskyi. From the point of view of chronotope, geo-poetics and topography, the narrator in the artistic world of the work reconstructs the images of the Chortkov and New York topos, in which he forms his own space for the search for identity and reflection, which transforms his perception of objective reality and allows the reader to decode the author's intentions. The ability of the space reconstructed by the narrator to accumulate memory and experience in it is also analyzed, which allows topos to become a certain amount of knowledge, and places in them to become a tool for the process of cognition, which are filled due to memories, observations, descriptions, excursions into history in a chronological sequence, monologues. Therefore, the topos analyzed in the article enables the narrator to change his identity depending on the experience and memory invested in the place. In the analyzed collection, the artist raises the question of his own identity, thinking about the duality of his nature, appearing before the recipient in different guises, that emphasizes the connection of the artist with different cities and places, which embody the nostalgia and reflection of the narrator, allowing him to identify himself in different ways and reveal the hybridity of their identity.

Key words: essay writing, identity, author's and reader's reflection, space, topos, collection, borderland, author, geo-poetics.

Постановка проблеми. У сучасному культурному просторі феномен ідентичності є актуальним. Прагнення індивіда усвідомити та віднайти своє власне місце у світовій системі координат пояснюється потребою в «приналежності», «присутності» та «тотожності». Дискусії про питання ідентичності стають дедалі популярнішими.

Такий стан речей актуалізує потребу вивчення вказаної проблеми в сучасному літературознавстві, зокрема, з погляду хронотопу, геопоетики, топографії тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відносно порушеного питання літературознавці В. Будний та М. Ільницький у дослідженні

«Порівняльне літературознавство» зауважують, що «ідентичність особи, тобто її самототожність, відчуття власного Я, одночасно детермінується різними чинниками, як-от місце народження і проживання, мова, етнічність, раса, громадянство, стать, вік, релігія, фах, сімейний стан тощо. Тому постструктуральні, постмодерні і постколоніальні теорії розглядають ідентичність як множинну і різнорідну, часто гібридну...» [2, с. 342]. Я. Поліщук у книзі «Гібридна топографія. Місця й не-місця в сучасній українській літературі» підкреслює, що після радикальної та різкої зміни нарративної перспективи в пострадянському світі відбулось активне переосмислення «уявної географії» (Е. Саїд), що виражалось у так званій «кризі орієнтацій» [4, с. 21]. А відтак процес ідентифікації ставав дедалі важчим.

Гібридна ідентичність, передусім, передбачає присутність *Іншого* у власному *Я*. А відтак, мобільність індивіда зазвичай перетинає географічні, ментальні, інтелектуальні кордони в пошуках приналежності. На думку літературознавців В. Будного та М. Ільницького, творча особистість дедалі частіше стикається з такими трансформаціями: «Національна ідентичність, у якій особа народилася, стикається з ідентичностями різноаспектних соціальних середовищ, крізь які особа мандрує у своєму житті і з якими взаємодіє. Тому проблеми ідентифікації виникають найчастіше стосовно явищ літературного прикордоння, які мають транскультурний характер» [2, с. 343]. Така самототожність, на думку Діоніза Дюришина, породжує явище «білітературних» або «дволітературних» письменників: «Особливі для кожного письменства закономірності історичного розвитку породжують і різні критерії включення їх [білітературних митців] у контекст однієї та іншої літератури. Отож, таке явище є органічною, невід'ємною частиною обох зацікавлених літератур, хоча й має неоднакове значення в поступовому розвитку кожної з них» [2, с. 344]. Відтак білітературність письменства є можливістю для процесу пошуку та вияву власної ідентичності через набір різних культурних кодів, що дозволяють реконструювати простір із отриманого раніше досвіду, трансформуючи його та наповнюючи топоси різними знаннями про них, які ґрунтуються на реальних географічних фактах, що вводяться до контексту твору.

Зокрема, С. Євтушенко у статті «Проблема гібридної ідентичності у творах англо-індійських письменників» підкреслює, що «культурна ідентичність завжди з'являється в цьому суперечли-

вому та амбівалентному просторі, тому вимагати ієрархічної чистоти культури є абсолютно неприйнятним. Натомість визнання амбівалентного простору культурної ідентичності зможе допомогти подолати "exoticism of cultural diversity" на користь надання гібридності прав, у межах яких культурні відмінності можуть працювати» [9, с. 175–176]. Автор наголошує, що простір для визначення ідентичності митця завжди є неоднозначним через пограниччя інтелектуальних кодів та власного досвіду, що наповнюють цей простір. Можливість білітературного письменника виявити власну ідентичність, на думку автора, полягає у розрізненні базових наборів культурних знань.

Постановка завдання. Проаналізувати феномен гібридної ідентичності митця на матеріалі збірки «Котилася торба» українського письменника Василя Махна, який тривалий час живе на американському континенті.

Виклад основного матеріалу. Василь Махно – письменник-космополіт, творчий доробок якого є складником українського та американського літературного процесу, видав у 2011 році збірку есеїв «Котилася торба», що репрезентує спогади автора про життя в Україні «за советських і перших постсоветських часів» [3, с. 3]. У книзі відбувається осмислення окремих топосів різних країн через спроби аналізу категорії «інтелектуальної геопоетики»: усвідомлення зв'язку митця з окремими містами та місцями, що уособлюють ностальгію та рефлексію через окремі локуси на карті та множинність згаданих персоналій. У 19-ти есеях автор подорожує, розкриваючи топоси, вагомими для його творчості, пояснюючи міста, якими «котилася поетова «торба», і які зумовили ті чи ті властивості його письма, – від ностальгійного Чорткова, химерного Тернополя чи бруталного Кривого Рога до парадоксального Кракова, фантазмагоричного Меделіна чи невичерпного у своїй множинності Нью-Йорка» [3, с. 3]. Звертаючись до есеїв «Котилася торба. Чортків» та «English as a Second Language», розглянемо питання гібридної ідентичності автора крізь призму геопоетики Чорткова та Нью-Йорка.

Так, аналізуючи есеї «Котилася торба. Чортків» Василя Махна, варто звернутися до розуміння топосу Чорткова як «місця пам'яті» [1], поняття, запропонованого Аляйдою Ассман. Дослідниця наголошує, що «говорячи про "пам'ять місця", використовують формулу, водночас зручну й неоднозначну. Такий вираз зручний, бо лишає без уточнення: йдеться або про *genetivus obiectivus*, пам'ять про місце, або ж

про *genetivus subjectivus* і, отже, про пам'ять, що локалізована в певному місці. І такий вираз неоднозначний, оскільки наводить на думку про те, що місце саме може бути суб'єктом, носієм спогадів, і часом, де це можливо, розширювати пам'ять так, що пам'ять місця значно виходить за межі людської пам'яті» [1, с. 1]. У такий спосіб наголошується на здатності топосу відтворювати попередній досвід та акумулювати його у просторі, що стосується специфічної пам'яті та належності до певного місця, тобто використовується для реконструкції спогадів. Цікавим, на думку авторки, є те, що «навіть коли місце не має іманентної пам'яті, воно все-таки має неабияке значення для конструювання просторів культурної пам'яті. Місце дає змогу не тільки укріпити та підтвердити спогади, що локально в ньому укріплюються, воно також утілює неперервність періодів, які несуть у собі більше пам'яті, ніж сконцентровані в артефактах порівняльні короточасні спогади індивідів, епох, навіть культур» [1, с. 3]. А відтак образ міста стає певним обсягом знань, а місце – інструментом для їх відновлення та впорядкування в процесі пізнання.

Есей «Котилася торба. Чортків» – це спогади автора про місце, де він народився та виріс, про дитинство та родину, про пам'ятні історії та «сімейні місця», що мають у собі певну силу та вплинули на творчість письменника. Василь Махно в аналізованому есеї репрезентує топос міста через поняття «місця покоління» та постає перед читачем на початку збірки своєрідним автохтоном. Аналізуючи цей феномен, Я. Поліщук у роботі «Фронтирна ідентичність: Одеса ХХ століття», наголошує на тому, що «автохтонність передбачає подвійну конотацію» [5], про яку зауважив дослідник Емануель Левінас. Автор цитує: «Філософ стверджував, що бути автохтоном – це бути водночас і незалежним і залежним, підпорядкованим, а прив'язаність до місця передбачає також певну форму відчуження» [8], таким чином підкреслюючи, що така амбівалентність репрезентує зв'язок індивіда з навколишнім світом та продукує не лише опозицію «свій-чужий», але й опозицію «вільний-залежний».

Митець розпочинає есей зі зворотного відліку, де місто постає перед читачем спогадом через світліни: «Чортків для мене тепер – це фотографії, найбільше мені подобаються дві – осінній та зимовий пейзажі. З них і почну» [3, с. 9]. Такий спосіб фіксації реальності, а отже, і звернення до артефакту, породжує стійкий зв'язок між категоріями «минулого» та «теперішнього» досвіду митця, де відбувається осмислення архаїчного та

несучасного поруч із мобільністю. Однак митець зосереджується на можливості відтворювати спогади не лише через фотокартки, але й через аромати та уяву: «Я можу лише уявити запахи цього осіннього і зимового міста. Певне, тому, що запахи найдовше прив'язують до місця, стаючи поживою для твоїх повернень і наверхнень, ти заплююєш очі та нюхаєш цей хліб пам'яті» [3, с. 9]. Звертаючись до ароматів, що пов'язують його з топосом, автор актуалізує свої спогади через відчуття, відтворює атмосферу міста та сім'ї крізь призму свого досвіду. Керуючись категоріями «минулого» та «теперішнього», автор репрезентує континуум, що складає шлях трансформацій митця, що відбуваються із ним від дитинства до сьогодення.

Описуючи осінній та зимовий пейзажі з фотокарток, В. Махно вдається до використання контекстуальних опозицій, що розмежовують два авторських стани та простір міста: «В осінньому, мабуть, виразно пахнуть дими горілого листя, а майже стиглі горіхи тріскають, розбиваючись на бруківці старовинних вулиць...ї особливо пахне залізниця...Запах золотих листків тютюну, ранніх яблук і свіжоспеченого хліба з хлібозаводу довго висить у повітрі вулиць і завулків» [3, с. 9]. Пам'ять, за описами автора, зберігається саме у запахах, що відтворюють у спогадах окремі періоди з життя та повертають автора до дитинства: «Зима годує птахів підгорілим хлібом снігу... Взимку мороз пахне, наче в аптеці ліки, а білі дерева і будинки – місцеві фармацевти моєї пам'яті» [3, с. 10].

Повертаючись у спогадах до Чорткова, автор у тексті підкреслює довгий шлях зв'язку пам'яті з живою традицією: «Місто, заповнюючи собою себе, стає понад часом і стає часом, себто словом. Напевно, віддаль часу та відстань до місця, про яке писатиму свою історію, примушує мене вдивлятися у найменші деталі...Домислені мною, вони заповнюють цей міський пейзаж собою, своїми голосами» [3, с. 10]. Таким чином, митець зберігає поєднання двох елементів (традиції та пам'яті), що дозволяє «місцю пам'яті» зберегти свою цілісність та бути декодованим читачем. В. Махно наголошує на цінності спогадів та їх збереженні, адже це формує авторську історію, що безперечно впливає на процес ідентифікації: «Я змушений їх викликати, бо без них моя історія не варта й ламаного шельяга...Це постійне повернення у місце, яким ти зобов'язаний і яким, зрештою, нічого не можеш дати, окрім своєї пам'яті про них, спокушає тебе переміщувати жанри та спогади, переписувати уривки речень в один...» [3, с. 10].

Уперше описуючи Чортків, літератор репрезентує місто як місце, в якому він народився та провів частину дитинства, звертаючись до категорії «присутності» й окреслюючи інтерес до сприйняття своєї ідентичності у контексті топологічної та тілесної рефлексії: *«Першим містом, котре я побачив у своєму житті, був Чортків, і набагато пізніше я дізнався, що там і народився, і ще пізніше, а якщо бути точним, то вже в Нью-Йорку, мені захотілося до Чорткова повернутися. Але повернення у моєму випадку, коли перед тобою Атлантика і ціла Європа, майже не передбачає фізичної присутності, що, своєю чергою, трохи полегшує цей процес вдвляння, а втім важче пригадувати запахи предметів»* [3, с. 11]. Міркуючи в есеїстичний спосіб, митець порушує питання своєї ідентифікації, відходячи від образу автохтона, замислюючись над двоїстістю власної природи: *«Попрі всі емоції, що викликає в мене це місто, в якому я бував доволі часто, рідним його уважати не можу»* [3, с. 11]. Такий стан речей формує простір, що створює можливість до комунікації та авторського самовизначення, де автор стає *Іншим*, відносно образу міста.

Протягом твору образ Чорткова постає також і у контексті «пам'ятного місця», адже такими категоріями, на думку Аляйди Ассман [1], характеризуються місця, де виникає довготривалий зв'язок сімей чи груп із певним місцем: *«Тепер, переглядаючи фотографії Чорткова в інтернеті, особливо з початку минулого сторіччя і пізнішого часу, я знаходжу якийсь особливий світ, що залишився на цих світлинах і подекуди у спогадах... Поділ, що його утримувала колективна пам'ять поколінь цих етносів, був і релігійним, і політичним, і етнічним»* [3, с. 14]. У таких відношеннях між місцем та індивідами формується контакт, у якому саме місце визначає форму життя та досвід індивідів, а останні, у свою чергу, наповнюють локус традиціями та історією. «Пам'ятні місця» ізолюються від сучасності та продовжуються у спогадах: *«У колишній синагозі совіти відкрили будинок піонерів, повідкривали воєнторги, армійські їдальні; для військовиків будували житло»* [3, с. 15]. Однак формування таких місць можливе за умови, коли зберігається, перш за все, часова сталість, що не зазнала різкого завершення, котре згодом могло би матеріалізуватись у реліквіях.

Звертаючись до спогадів із дитинства та юнацтва, оповідач-мислитель відтворює історію про зйомки кінокартини «Вишневі ночі» у Чорткові: *«Найдовше я пробув у Чорткові та його околицях під час фільмування кінокартини «Вишневі ночі», у якій мені довелося зіграти епізодичну роль*

«ястребка» Романа» [3, с. 16]. Подорожуючи спогадами, автор пов'язує фрагменти кінокартини з родинною історією, відводячи їй особливе місце: *«До цього мого кінематографічного дебюту мала стосунок і родинна історія, пов'язана з наймолодшим бабиним братом... На жаль, я не пам'ятаю жодної його фотографії, ніколи і ніде не знаходив їх, знаю його портрет лише з бабиного опису...»* [3, с. 16-17]. У цих оповідях митець постає в образі екзистенційного *Іншого*. Трансформуючись, приміряє на себе новий образ, утілюючи у житті родинну історію, відтворюючи спогади та травматичний досвід. Автор звертається до власного «Я», під яким, за К. Юнгом, розуміємо *«комплексний фактор, з яким пов'язані усі стани свідомості»* [7, с. 15].

Відтворюючи простір міста, В. Махно реконструює топос у трьох вимірах, що пов'язані з авторським досвідом та спогадами, що акумулюються у певних топографічних точках: *«Чортків поділений на три часові виміри: австрійський, польський і радянський: та на кілька важливих топографічних точок: двірець, автостанція, ратуша з годинником, торговельні ряди»* [3, с. 25]. Такий поділ розширює простір для ідентифікації до невизначеного обсягу, однак емпірично наближається до меж несвідомого. Різні місця стають паралельними просторами з власними кодами, що пов'язані з трансформаціями та подіями у житті автора: *«Австрійський насамперед пов'язано з австрійськими черевиками. Ці черевики дідо попервах тримав на горішці, по-місцевому «на вишці»; не знаю, звідки він їх приніс, можливо, від когось із села або базару в Чорткові чи Бучачі... Польський – чомусь більше єврейський... Цей час також пов'язано з еміграцією до Америки... Радянський – із проникненням російської мови, райкомом і колгоспами, великими плакатами з радянськими гаслами та портретами вождів, військовиками»* [3, с. 25–26].

Оповідуючи про дитинство, митець-есеїст репрезентує свій власний шлях від дитячих років: *«Повертались ми з дідом останнім рейсом. Не знаю, як це трапилося, але рубля я загубив, хоча його втрата мене вже не так хвилювала, - непокоїло інше: неминучий відїзд до Кривого Рогу. Так я прощався з дитинством»* [3, с. 29] до повернення до міста через роки: *«Кілька років тому мені довелося проїхати Чортків. Інколи мені видається, що час, у якому перебуває мій Чортків, я склав у паперовий кораблик зі шкільного зошита в клітинку і пустив по воді»* [3, с. 33–34]. Чортків, перш за все, стає для автора локусом, що пов'язаний із дитинством та дорослішанням: *«Це якийсь*

дивовижний хор, у якому все перемішалось, цей велетенський вулик звуків, музика, варіації якої змінюють теми і не повторюють одна одну; мені їх щораз важче запам'ятовувати. З цих уривків історичних епох, уламків каміння, окрушин надмогильних плит... інших призабутих деталей складається мій Чортків, а ще – з розлучення моїх батьків, діда та баби, змоченої цілушки хліба, присипаної цукром, і багато з чого іншого, що було моїм дитинством» [3, с. 34]. У такий спосіб відбувається своєрідний початок становлення авторської ідентичності, де митець усвідомлює своє коріння і постає перед читачем через категорію Свій, однак ідентифікує себе у просторі Чорткова етнічним Іншим.

Зовсім по-іншому відбувається процес авторської самоідентифікації в есеї «English as a Second Language», що оповідає читачеві про наявність кордонів у просторі індивіда: не лише мовних чи географічних, але й ментальних, що супроводжують людину у пошуках «Я». В опозицію до тихого та ідилічного образу Чорткова постає образ метушливого та незвичного Нью-Йорка: «Але за вікном, які відкривало мені 3-тє авеню, був такий Нью-Йорк, цей метушливий, різнокольоровий, неспокійний ритм мені хотілося порівняти з музикою... Саме навпроти, на протилежному боці 8-ї вулиці, відомішої як Сент-Марк Плейс, стовбичив саксофоніст і чомусь довго протирав оксамитовою хустинкою мундштук, він готувався до гри, але я все одно його не почую, тут, сидючи у «Starbucks»: зрештою, потрібно було би дочекатись, заки хто-небудь, увійшов з вулиці, або вийшов з каварні, тоді на якусь мить прочинені двері дали би змогу увігнати в приміщення уривок музичної фрази саксофоніста, яку перервало би монотонне кантрі, що звучало тут уже дві години... За кілька хвилин до кнайпи увійшли дві студентки і внесли не тільки музику, але й запах і звук вулиці» [3, с. 318]. У такий опозиції репрезентується різність світів та можливостей для пошуку і реалізації власного «Я», де, залежно від досвіду, набутого в конкретному місті, змінюється й ідентичність оповідача.

Пояснюючи назву есею, автор окреслює наявність мовного кордону, але доводить можливість розширювати простір для ствердження власної ідентифікації через пошук глибших сенсів: «У назві цих курсів – «Англійська як друга мова» – я шукав глибший підтекст, бо для людини, котра пише, себто творить тексти іншою, ніж англійська, мовою, англійська завжди лишатиметься другою, і культура, в якій доводиться перебувати, також буде другою, або іншою...» [3, с. 317–318].

Наголошуючи на мовній ідентичності, літератор репрезентує процес ідентифікації через мову, і результатом цього виступає образ етнічного та екзистенційного Іншого відповідно до простору держави та суспільства, що формує, перш за все, доміанти світогляду особистості та охоплює історико-культурні трансформації митця. Василь Махно йде від абстрактного до конкретного, а згодом узагальнює та репрезентує своєрідний шлях трансформацій, що проходить, на думку митця, кожен, хто перетинає географічні, мовні, ментальні кордони: «Кожен, хто приїздить до Америки легально, себто, дотримуючись усіх правил переходу американського кордону, має змогу вивчати чи вдосконалювати англійську мову на різноманітних курсах, повідкриваних при університетах та коледжах... усі вони кидаються стрімголов у океан англомовного середовища з надією впливти, сиріч вижити» [3, с. 317].

Знаходячись у постійному пошуку, оповідач звертає свою увагу, аналізує та розмірковує над питанням мовного та культурного пограниччя: «І все ж, в цьому всьому – себто у сумнівах щодо доцільності мовного та культурного пограниччя – перемагає сама дія бути: творити, писати, промовляти, читати, перемагати та переламувати себе, і чинити опір іншій культурі, іншій мові, іншій ментальності, іншому краєвидові, це сказати б, із одного боку, а з другого – вчитуватись у цю іншість, намагатися з'єднати своє та інше, як zipper з'єднує дві половинки куртки» [3, с. 319]. Таке розуміння категорій мовної та етнічної ідентичності надає змогу осмислити простір ідей та цінностей свого народу, розрізняти інші етнонаціональні групи та долучатись, послуговуючись мовою як маркером нації, до національної свідомості, що окреслює процес самоідентифікації.

Так, дослідник Емануель Левінас у праці «Тотальність та безкінечність» зазначає: «Відсутність спільної батьківщини перетворює Іншого на чужоземця; Чужоземець – це той, хто вносить розлад у моє «в себе». Але Чужоземець разом з тим означає «вільний». Я не маю влади над ним... Він не є повністю в одному місці зі мною. Я ж, не підпорядкований з Чужоземцем загальним поняттям, як і він, – безрідний. Ми – це Самототожний і поруч із ним – Інший. Сполучник «і» не вказує в цьому випадку ні на приєднання, ні на владу одного над іншим» [8, с. 78]. У такому випадку відбувається своєрідне «роздвоєння», до якого В. Махно звертається в есеї, переказуючи розмову з Богданом Рубчаком: «Якось із Богданом Рубчаком ми заторкнули тему роздвоєння у тому розумінні, що письменник, потрапляючи на Захід,

особливо зі Східної, посткомуністичної Європи, безперечно, є особистістю роздвоєною...» [3, с. 322].

Репрезентуючи свої роздуми над питаннями ідентифікації та мистецтва, митець завершує есеї осмисленням «музики»: «А завершити свої роздуми про право вибору як право людини новітнього глобалізованого і не менш трагічного часу хотів тим, чим і почав, – музикою...» [3, с. 323]. Автор описує зустріч із українським музикантом у торонтівському сабвеї, наголошуючи на своїх відчуттях та керуючись категорією «блукальця» у просторі: «... ми перекинулись словом-другим, два блукальці у цьому просторі. Вже на виході мене наздогнали слабкі звуки української мелодії, які грав для мене мій новий знайомий. Я зрозумів, що ця мелодія була спеціально для мене – і подумки подякував йому» [3, с. 323].

Висновки. Отже, питання гібридної ідентичності автора в літературі залишається актуальним, однак складним та маловивченим. Звертаючись до геопоетики образів міст Чорткова та Нью-Йорка, В. Махно репрезентує способи власного осмислення ідентичності та її «роздвоєння» через такі прийоми, як-от: спогади, спостереження, описи, екскурси в історію, що викладено у хронологічній послідовності. Попри те, що Чортків є місцем народження та дитинства митця, й, безперечно, вплинув на процес ідентифікації Василя Махна, есеїст відчуває свою «присутність» також і у просторі Нью-Йорка, що виражається у спогадах та внутрішніх монологах. Проаналізовані есеї зі збірки «Котилася торба» (2011) надають можливість досліджувати творчість В. Махна як письменника-космополіта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / Пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева та О. Юдіна, наук. ред. О. Юдіна. Київ : Ніка-Центр, 2012. С. 317–340.
2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
3. Махно В. Котилася торба : проза. Київ : Критика, 2011. 368 с., з ілл.
4. Поліщук Я. Гібридна топографія. Місця й не-місця в сучасній українській літературі. Чернівці : Книги – XXI, 2018. 272 с.
5. Поліщук Я. Фронтрна ідентичність: Одеса ХХ століття. Київ : Дух і літера, 2019. 208 с., з ілл.
6. Шевченко Т. М. Есеїстика українських письменників як феномен літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 584 с.
7. Юнг К. Г. Нариси щодо символіки самості / Пер. з нім. К. Котюк, наук. ред. О. Фешовець. Львів : Видавництво «Астролябія», 2019. 432 с.
8. Levinas E. Całość i nieskończoność. Esej o zewnętrznosci, tłum. E. Kowalska, Warszawa, 1998.
9. Євтушенко С. Проблема гібридної ідентичності у творах англо-індійських письменників. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26490/1/S_Yevtushenko3.pdf (дата звернення : 27. 09. 2022)